

LBRIS

We know
books

ARHIMANDRITUL ZAHARIA ZAHAROU

PREDAREA DESĂVÂRȘITĂ
DUHULUI MÂNTUIRII

MĂNĂSTIREA STAVROPIGHIE SFÂNTUL IOAN
BOTEZĂTORUL, ESSEX, ANGLIA

Predarea desăvârșită duhului mântuirii

Cum se explică faptul că monahismul a apărut abia în veacul al IV-lea?

Ultima treaptă a Fericirilor, cununa muceniei, este încununarea Evangheliei. În primele veacuri ale creștinismului, în centrul vieții credincioșilor se afla martiriul: tot cel ce credea în Hristos trebuia să fie gata în orice clipă să dea „mărturia cea bună” înaintea stăpânilor lumii acesteia, asemenea lui Hristos înaintea lui Pilat¹.

Însă, în veacul al IV-lea, când au încetat prigoanele împotriva Bisericii, creștinii au început să se retragă în pustie pentru a-și omori voia proprie și dorințele păcătoase, și a-și supune astfel viața voii lui Dumnezeu. Așa a apărut monahismul. Căutându-L pe Dumnezeu, creștinii au îmbrățișat această cale, fiind gata să moară în pocăința lor, numai să-și împlinească scopul: să-L întâlnească pe Domnul și să rămână pe veci cu El.

Chiar de la începutul monahismului, s-a acordat o mare importanță isihiei sau liniștirii, pe care Sfântul Teofan Zăvorâtul o definește ca „înfățișarea neîncetată îna-

1. Cf. *1 Tim.* 6, 13.

intea lui Dumnezeu cu mintea în inimă”². Sfinții Părinți spun că pentru a se uni cu inima, mintea trebuie să fie mai întâi răstignită prin poruncile Evangheliei.

De asemenea, o însemnătate deosebită s-a dat tainei ascultării, întrucât ascultarea răstignește mintea prin poruncile dumnezeiești și se vedește astfel a fi un mijloc practic de a afla inima. Dacă omul viețuiește neîncetat în-lăuntrul inimii, împreună-glăsuirea lui cu Dumnezeu va fi cu totul alta: „Dulci să-I fie Lui cuvintele mele, iar eu mă voi veseli întru Domnul”³. Sfinții Părinți au înțeles că esența monahismului constă în „sfânta taină” a ascultării⁴, în care este lucrătoare taina Crucii și a Învierii lui Hristos. De aceea, ei și-au îndreptat atenția cu precădere asupra expunerii amănunțite a principiilor care ocârmuiesc ade-vărata ascultare.

Prin ascultare, monahul se slobozește de orice grijă, de orice gând, și este călăuzit la voia lui Dumnezeu, păzind cuvântul Starețului său. Ascultarea, așa cum am cunoscut-o încă de la începutul vieții noastre monahale, este răstignirea minții: ne răstignim logica, rațiunea, și avem încredere numai în cuvântul care purcede din gura Părintelui nostru întru Domnul. Astfel am învățat noi de la Cuviosul Sofronie. După ce a dobândit o minte slobodă și curată prin ascultare, monahul se ridică la măsura rugăciunii curate.

2. „A săvârși rugăciunea înseamnă să stai în fața lui Dumnezeu, cu mintea întru inimă, unde se aduc proslăviri, mulțumiri, cereri și pocăință deplină, neînfrănată” (*Sbornicul – culegere despre Rugăciunea lui Iisus. Miezul evlaviei ortodoxe. Partea întâi*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, p. 39).

3. Ps. 103, 34 (*Sfânta Scriptură* în traducerea IPS Bartolomeu Anania).

4. Cf. Cuviosul Sofronie Athonitul, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, trad. Ierom. Rafail Noica, Mănăstirea Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex, 2024, p. 144.

Ce îndreptățește existența monahismului?

Monahismul este cu adevărat o viață neobișnuită, paradoxală. Atunci când dobândește darul rugăciunii neîncetate, monahul înțelege caracterul paradoxal al acestui chip de viețuire. Până și răsuflarea i se schimbă; înclinațiile și mișcărilor inimii sale sunt cu totul altfel. Chiar dacă viețuiește pe pământ, omul acesta este asemeni vântului, al cărui glas îl auzi, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce⁵. În starea aceasta, se ridică vălul care desparte pământul de lumea de dincolo; există o oarecare transparență și o legătură nemijlocită cu cerul, și este lucrătoare o anumită atracție harismatică de sus, care înalță neconținut inima omului la o altă realitate. Nu mai rămâne decât o durere adâncă și dulce în străfundul ființei sale, în inimă.

Acest chip pe viețuire nu poate fi înfățișat în cuvinte. Cu toate acestea, trebuie să stăruim în rugăciune cu o hotărâre de nezdruccinat, pe care nimic nu o poate înfrâna sau micșora. Dacă nu avem această hotărâre fermă de a ne alipi răsuflarea de Numele lui Hristos, nu putem înțelege monahismul. Când dobândim această conștiință, ne dăm seama că autonomia și independența, pe care le promovează psihologia și filozofia, nu ne aduc niciun folos. Dacă Dumnezeu, văzându-ne hotărârea, ne învrednicește de darul chemării neîncetate a Numelui Său, descoperim că nu este binecuvântare mai mare decât a depinde într-un totul de El.

Monahismul este o chemare plină de măreție. Totuși, deși există mii de călugări pe pământ, nu toți sunt asemenea vulturilor care străbat nesfârșitele zări. Puțini sunt

5. Cf. *In.* 3, 8.

cei care, răspunzând cu râvnă și cu recunoștință chemării lui Dumnezeu, izbutesc să împreună-lucreze cu El și să pătrundă în adâncul tainei. Acești „cățiva” îndreptătesc instituția monahismului. Totuși, chiar și o viață monahală „moderată” covârșește tot ceea ce cunoaște lumea aceasta.

Unii spun că viața monahală este statică, că nu se schimbă niciodată. Este adevărat?

Monahismul este un chip minunat de viețuire, pentru că monahul se îngrijește neîncetat să-și îmbunătățească starea duhovnicească, și îndeobște întreaga viață, ca să se învrednicească de o „intrare bogată” în Împărăția cerurilor. În primii ani de viață monahală trăim cu o mare încordare, căzând și ridicându-ne de nenumărate ori în nevoița pocăinței și în încercarea de a ne împăca cu Dumnezeu. Ne trudim să ne tămăduim de molima păcatului. Însă, după un timp, dobândim o oarecare ușurință și libertate. Atunci totul depinde de direcția pe care alegem să o urmăm: dacă slăbim încordarea, nu vom spori și s-ar putea chiar să pierdem și ceea ce am agonisit până atunci⁶.

Cealaltă cale constă în a ne îngriji mereu ca înfățișarea noastră înaintea lui Dumnezeu să fie tot mai desăvârșită. Omul trebuie să lucreze neconținut asupra lui însuși. Mănăstirea este precum un atelier, unde monahii desăvârșesc sfințenia în frica lui Dumnezeu zi de zi⁷. Ei citesc scrierile Sfinților Părinți și se sârguiesc să se deprindă cu rugăciunea și cu privegherea; se străduiesc să învețe

6. Cf. 2 In. 1, 8.

7. Cf. 2 Cor. 7, 1.

ce este bineplăcut înaintea lui Dumnezeu. Astfel descoperă că aducerea de mulțumită este foarte bineprimită de Domnul și se silesc să o lucreze în chip vrednic. Iar această osteneală de a se desăvârși pe sine devine un chip de viețuire. Nicio altă îndeletnicire nu ne oferă acest prilej. În lume, oamenii au puțința să-și desăvârșească cunoștințele intelectuale, însă toate acestea se opresc la mormânt. Numai lucrarea pe care o săvârșim asupra inimii noastre ne va însoți în viața ce va să fie.

Cum poate cineva învăța teologie în viața monahală, dacă nu studiază la universitate?

Cuviosul Sofronie spunea că însăși viața în mănăstire îl învață pe monah teologia. Călugărul învață teologia atunci când stă la marginea prăpastiei deznădejdiei și își revarsă inima înaintea lui Dumnezeu cu o încredere de nezdruncinat în Cel care poate învia și morții. Monahul care a agonisit ura de sine este întotdeauna stăpânit de deznădejdea harică, ce îl desprinde de tot lucrul zidit. Atunci când se predă rugăciunii pline de durere, vine clipa când primește în inimă un cuvânt de la Dumnezeu, care devine precum un „binoclu”, o prismă tainică, prin care vede și înțelege toate tainele vieții. Aceasta este teologia.

Atunci când trăiește în mod repetat astfel de evenimente, omul învață adevărata teologie, care se cristalizează înlăuntrul său ca o conștiință dogmatică și o viziune universală. Dacă monahul se învrednicește să întrezărească chiar și numai puțin lumea cealaltă, duhul său este răpit dintr-o dată. I se descoperă toate tainele lui Dumnezeu,

care sunt însă negrăite și, prin urmare, cu neputință de înfățișat în cuvinte. De atunci înainte, el privește toate fenomenele vieții acesteia în lumina acelei lumi în care s-a învrednicit să pătrundă chiar și pentru o clipă.

Dacă trăim departe de lume, înseamnă că ducem o viață isihastă?

Două apoftegme ale Sfinților Părinți definesc cel mai bine viața isihastă: 1) „Închide-ți trupul în chilie și mintea în inimă”⁸; 2) „Dă sânge și ia duh”⁹. Aceste definiții înfățișează două trepte sau stadii ale isihiei. Cea dintâi este isihia sau liniștirea exterioară, când omul se îndepărtează de impresiile păcătoase și de împrăștierea lumii acesteia: „Lumea este răstignită pentru mine.” Tocmai aceasta fac creștinii în ajunul Sfintei Liturghii: ei încearcă să stea departe de distracții; să citească cuvântul lui Dumnezeu și să se roage cât de curat cu putință. Dacă ne pregătim în felul acesta pentru Liturghie, vom cunoaște cu siguranță puterea Tainei.

Cealaltă treaptă a isihiei constă în cel de-al doilea chip al răstignirii, despre care Sfântul Pavel le vorbește galatenilor: „Eu sunt răstignit pentru lume”¹⁰. În stadiul acesta dezhădăcinăm lumea dinlăuntrul nostru, ținându-ne

8. Cf. *Patericul Mare. Apoftegmele Părinților pustiei. Colecția tematică*, cap. 7, 67 și 74, trad. Pr. Prof. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 2016, pp. 444, 447. Vezi și Sfântul Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, Cuvântul XXVII, 5, în *Filocalia*, vol. 9, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2013, p. 436.

9. Cf. *Patericul ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale sfinților Bătrâni*, Pentru Avva Longhin 6, Ed. Episcopiei Ortodoxe a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1994, p. 128.

10. Cf. *Gal.* 6, 14.